

Datum:
2026-05-25Diarienummer:
IFN-2026-00099Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen
Tjänsteskrivelse

Idrotts- och fritidsnämnden

Handläggare:
Amadeus Walldén, Mikael Johansson

Landsbygdsanalys över idrotts- och fritidsanläggningar i Uppsala kommun

Förslag till beslut

Idrotts- och fritidsnämnden beslutar

1. **att** ta emot landsbygdsanalys över idrotts- och fritidsanläggningar i Uppsala kommun daterad 25 maj 2026 samt
2. **att** förvaltningen får i uppdrag att kommunicera ut analysen till berörda nämnder och bolag på lämpligt sätt.

Ärendet

Uppsala kommun har en stor och varierad landsbygd med serviceorter som skiljer sig åt när det gäller befolkningsutveckling, föreningsliv, tillgång till idrotts- och fritidsanläggningar samt möjligheter till vardagsnära fysisk aktivitet. För att kunna planera långsiktigt och jämlikt finns behov av ett samlat underlag som beskriver nuläge, synliggör skillnader mellan orterna och identifierar vilka utvecklingsbehov och arbetssätt som finns.

Landsbygdsanalysen har tagits fram för att ge en uppdaterad och verklighetsnära bild av idrotts- och fritidsförutsättningarna i Uppsala kommuns landsbygdsområden. Syftet är att skapa ett strategiskt underlag för fortsatt planering, prioritering och utveckling av anläggningar och aktivitetsmiljöer, med utgångspunkt i kommunens mål om jämlika livsvillkor, god folkhälsa och en levande landsbygd.

Analysen visar att tillgången till idrotts- och fritidsanläggningar varierar mellan olika orter, både vad gäller utbud, kvalitet och funktion. Samtidigt finns ett antal gemensamma mönster. I många orter finns en grundläggande struktur, ofta kopplad till skola eller idrottsplats, men kvaliteten och attraktiviteten varierar och begränsar i flera fall användningen. Särskilt tydlig är skolans betydelse som lokal nod för fysisk aktivitet, liksom behovet av fler tillgängliga och lågröskelmiljöer för spontan rörelse.

Analysen visar också att många av de identifierade behoven är platsbundna och relativt småskaliga, och i stor utsträckning handlar om att utveckla och komplettera befintliga miljöer snarare än att tillföra nya större anläggningar. Samtidigt finns det orter där grundläggande förutsättningar för fysisk aktivitet saknas. Det innebär att den fortsatta planeringen behöver kunna hantera både större strategiska investeringar och mindre, lokalt anpassade åtgärder. Landsbyggsanalysen utgör därmed ett underlag för prioritering, lokalförsörjningsplanering och vidare utveckling av arbetssätt som stärker tillgången till idrott och fysisk aktivitet i hela kommunen.

Beredning

Ärendet har beretts av kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet medför inte några ekonomiska konsekvenser för idrotts- och fritidsnämnden.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 25 maj 2026
- Bilaga 1, Landsbyggsanalys över idrotts- och fritidsanläggningar i Uppsala kommun 25 maj 2026

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Magnus Jansson
Biträdande
förvaltningsdirektör

Innehåll

1	Inledning.....	4
2	Metod.....	4
2.1	Dokument- och underlagsanalys	4
2.2	Statistiska underlag	4
2.3	Platsbesök och fysisk inventering	5
2.4	Samlad bedömning och analys.....	5
3	Syfte och mål	5
4	Koppling till styrdokument	6
4.1	Mål och budget.....	6
4.2	Översiktsplan.....	6
4.3	Idrottspolitiskt program.....	7
4.4	Landsbygdsprogram för Uppsala kommun.....	7
4.5	Lokalförsörjningsplan för idrotts- och fritidsanläggningar	7
5	Serviceorter.....	8
5.1	Socioekonomiska förutsättningar	8
5.2	Befolkningsunderlag	9
5.3	RegSo & LOK-stöd	10
5.4	Idrotts- och fritidsanläggningar.....	11
5.5	Skolor	11
6	Analys.....	11
6.1	Starka orter med bred struktur	11
6.2	Fungerande orter med utvecklingsbehov.....	12
6.3	Strukturellt underförsörjda orter	12
6.4	Gemensamma strukturella mönster	13
6.5	Sammanfattande slutsats.....	14
7	Kompletterande arbetssätt för utveckling på landsbygden	14
7.1	Inriktning.....	15
7.2	Tre kompletterande genomförandeformer	15
7.3	Val av arbetssätt utifrån ortens förutsättningar	16
7.4	Principer för prioritering.....	16
7.5	Sammanfattande bedömning.....	17
8	Genomförande och fortsatt arbete	17
8.1	Underhåll och kvalitetssäkring.....	17
8.2	Utveckling och komplettering.....	17
8.3	Strategiska investeringar	18
8.4	Lokal förankring och prioritering	18
8.5	Pilot och fortsatt utveckling.....	18

8.6	Sammanfattande inriktning	18
Bilaga 1	Områdes fördjupning.....	19
	Bälinge – Björklinge – Viksta.....	19
	Ramstalund – Vänge – Järlåsa.....	21
	Gunsta – Länna – Almunge – Knutby.....	23
	Storvreta – Vattholma – Skyttorp	26
	Gävsta – Stavby – Tuna	28
Bilaga 2	Dialogunderlag för lokal prioritering av mindre åtgärder.....	31

1 Inledning

Uppsala kommun har en stor och varierad landsbygd med serviceorter som skiljer sig åt när det gäller befolkningsutveckling, föreningsliv, tillgång till idrotts- och fritidsanläggningar samt möjligheter till vardagsnära fysisk aktivitet. För att kunna planera långsiktigt och jämlikt finns behov av ett samlat underlag som beskriver nuläge, synliggör skillnader mellan orterna och identifierar vilka utvecklingsbehov och arbetssätt som finns.

Landsbygdsanalysen har tagits fram för att ge en uppdaterad och verklighetsnära bild av idrotts- och fritidsförutsättningarna i Uppsala kommuns landsbygdsområden. Syftet är att skapa ett strategiskt underlag för fortsatt planering, prioritering och utveckling av anläggningar och aktivitetsmiljöer, med utgångspunkt i kommunens mål om jämlika livsvillkor, god folkhälsa och en levande landsbygd.

Analysen visar att tillgången till idrotts- och fritidsanläggningar varierar mellan olika orter, både vad gäller utbud, kvalitet och funktion. Samtidigt finns ett antal gemensamma mönster. I många orter finns en grundläggande struktur, ofta kopplad till skola eller idrottsplats, men kvaliteten och attraktiviteten varierar och begränsar i flera fall användningen. Särskilt tydlig är skolans betydelse som lokal nod för fysisk aktivitet, liksom behovet av fler tillgängliga och lågröskelmiljöer för spontan rörelse.

Analysen visar också att många av de identifierade behoven är platsbundna och relativt småskaliga, och i stor utsträckning handlar om att utveckla och komplettera befintliga miljöer snarare än att tillföra nya större anläggningar. Samtidigt finns det orter där grundläggande förutsättningar för fysisk aktivitet saknas. Det innebär att den fortsatta planeringen behöver kunna hantera både större strategiska investeringar och mindre, lokalt anpassade åtgärder. Landsbygdsanalysen utgör därmed ett underlag för prioritering, lokalföröpförjningsplanering och vidare utveckling av arbetssätt som stärker tillgången till idrott och fysisk aktivitet i hela kommunen.

2 Metod

Landsbygdsanalysen har genomförts som en dokumentstudie med statistisk analys och platsbaserad inventering. Metoden syftar till att ge en samlad och verklighetsnära bild av tillgång, skick och funktion hos idrotts- och fritidsanläggningar i Uppsala kommuns landsbygdsområden, samt hur dessa används av olika målgrupper.

2.1 Dokument- och underlagsanalys

Analysen utgår från kommunens styrdokument, Översiktsplan, Mål och budget, Idrottspolitiskt program, Landsbygdsprogram samt Lokalföröpförjningsplan för idrotts- och fritidsanläggningar. Dessa dokument har använts för att säkerställa att analysen ligger i linje med kommunens långsiktiga mål avseende jämlika livsvillkor, god folkhälsa, levande landsbygd och hållbar utveckling i hela kommunen.

2.2 Statistiska underlag

För att beskriva befolkningsutveckling och målgruppers sammansättning har befolkningsprognoser på delområdesnivå (NYKO3) använts. Prognoserna avser totalt

invånarantal samt utveckling inom relevanta åldersgrupper, med särskilt fokus på barn och unga samt äldre inom åldersgruppen 65+.

Uppgifter om föreningsidrott och deltagande har hämtats från LOK-stödsstatistik (år 2024) och kompletterats med RegSO-indelning. LOK-statistiken avser antal deltagartillfällen per 100 invånare i åldern 7–25 år och har använts för att jämföra deltagandenivåer mellan olika serviceorter och landsbygdsområden.

Därtill har kommunens socioekonomiska kartläggning använts för att sätta landsbygdsområdenas förutsättningar i relation till kommunens genomsnitt.

De statistiska underlagen har använts för att identifiera skillnader och likheter mellan serviceorterna, samt för att analysera hur behov av idrotts- och fritidsanläggningar kan komma att förändras över tid.

2.3 Platsbesök och fysisk inventering

En stor del i arbetet har varit att platsbesök på samtliga serviceorter genomförts. Under platsbesöken har skolgårdar, idrottsplatser, motionsspår, utegym och övriga aktivitetsytor besökts och bedömts utifrån:

- funktion och användbarhet
- skick och underhållsbehov
- tillgänglighet och trygghet
- möjligheter till samnyttjande
- roll som mötesplats och vardagsmiljö för rörelse

Samtliga besök har dokumenterats med bilder och genom anteckningar, vilket har möjliggjort en mer nyanserad analys än vad som endast kan uppnås genom tillgänglig statistik och registerdata.

2.4 Samlad bedömning och analys

Genom en kombinerad dokumentstudie med statistiska underlag och platsbesök har analysen kunnat identifiera både kvantitativa och kvalitativa aspekter av idrotts- och fritidsutbudet på landsbygden. Metoden gör det möjligt att synliggöra sådant som inte alltid framgår i planeringsunderlag, exempelvis hur anläggningar faktiskt fungerar i vardagen, hur de samspelar med skola och närmiljö samt vilka brister eller utvecklingsmöjligheter som finns ur ett användarperspektiv.

Analysen har genomförts av tjänstepersoner inom IFN kansli på Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen med god kännedom om kommunens anläggningsbestånd, planeringsprocesser och lokala förutsättningar. Resultatet utgör därmed ett strategiskt och verksamhetsnära planeringsunderlag för fortsatt arbete inom ramen för lokalförsörjningsplanering, prioritering av åtgärder och framtida investeringar.

3 Syfte och mål

Syftet med landsbygdsanalysen är att ge en uppdaterad och samlad bild av möjligheter till fysisk aktivitet i Uppsala kommuns landsbygdsområden. Analysen beskriver nuläget för respektive serviceort utifrån befolkningsutveckling, föreningsliv samt tillgång till idrotts- och fritidsanläggningar, och sätter dessa i relation till kommunens strategiska styrdokument.

Analysen syftar även till att identifiera utvecklingsbehov och synliggöra vilka typer av åtgärder som kan stärka möjligheterna till fysisk aktivitet, folkhälsa och föreningsliv på landsbygden. Åtgärderna kan hanteras inom ramen för idrotts- och fritidsnämndens lokalförsörjningsplan eller genom andra former av investeringar och utvecklingsinsatser.

Målet är att analysen ska fungera som ett strategiskt planeringsunderlag för prioritering och fortsatt utveckling, och bidra till mer jämlika förutsättningar för fysisk aktivitet, folkhälsa och tillgång till idrotts- och fritidsmiljöer i hela Uppsala kommun, oavsett geografiskt läge.

4 Koppling till styrdokument

I framtagandet av landsbygdsanalysen har stöd hämtats från relevanta styrdokument i Uppsala kommun, vilka bidrar till att konkretisera dessa inom området idrott och fysisk aktivitet på landsbygden. Genom att koppla analysen till kommunens strategiska inriktning skapas ett underlag som stödjer långsiktiga prioriteringar och en samordnad utveckling av idrotts- och fritidsmiljöer i hela kommunen.

4.1 Mål och budget

Landsbygdsanalysen knyter an till de mål och prioriteringar som anges i kommunens Mål och budget. Särskilt relevant är inriktningen mot social hållbarhet, jämlika livsvillkor, trygghet och god folkhälsa.

Genom att belysa tillgången till idrotts- och fritidsanläggningar samt förutsättningarna för föreningsliv och fysisk aktivitet på landsbygden bidrar analysen till kommunens arbete med att skapa likvärdiga möjligheter till ett aktivt liv, oavsett bostadsort eller bakgrund.

Analysen fungerar som ett strategiskt planeringsunderlag som stödjer kommunens ambition om långsiktigt hållbar och jämlik service i hela kommunen.

4.2 Översiktsplan

Översiktsplanen anger den långsiktiga inriktningen för mark- och vattenanvändning i kommunen och vägleder bland annat hur bebyggelse, service och infrastruktur kan utvecklas över tid.

I ett landsbygdsperspektiv betonas det i översiktsplanen vikten av levande tätorter och fungerande serviceorter med god tillgång till skolor, service, kollektivtrafik och rekreativmiljöer. Tillgång till ändamålsenliga idrotts- och fritidsanläggningar är en viktig del i detta, eftersom de bidrar till fysisk aktivitet, god folkhälsa, attraktiva boendemiljöer och lokal gemenskap.

I landsbygdsanalysen konkretiseras denna inriktning genom att beskriva hur tillgången till anläggningar, föreningsliv och aktivitetsmöjligheter ser ut i olika orter och vilka utvecklingsbehov som finns i linje med översiktsplanens inriktning.

4.3 Idrottspolitiskt program

Det idrottspolitiska programmet är vägledande för kommunens arbete med idrott och fysisk aktivitet. Programmet utgår från principen om ”idrott hela livet” och betonar att alla, oavsett ålder, kön, funktionsförmåga eller bostadsort, ska ha möjlighet att vara fysiskt aktiva.

I ett landsbygdsperspektiv innebär det att kommunen behöver planera för en geografiskt mer jämlik tillgång till anläggningar och aktivitetsytor, samtidigt som föreningslivets förutsättningar i mindre orter beaktas. Programmet lyfter också vikten av tillgänglighet, samnyttjande mellan skola och föreningsliv samt behovet av miljöer för spontanidrott och rörelse nära där människor bor.

I landsbygdsanalysen stöds detta genom att behov, skillnader och utvecklingsmöjligheter identifierats i de olika landsbygdsorterna.

4.4 Landsbygdsprogram för Uppsala kommun

I landsbygdsprogrammet beskrivs kommunens mål och strategier för att utveckla en livskraftig landsbygd. Centrala delar i programmet är goda livsvillkor, lokal attraktivitet, delaktighet och hållbar utveckling.

Idrotts- och fritidsmiljöer spelar en viktig roll i detta sammanhang. De bidrar till social gemenskap, god folkhälsa, lokal identitet och mötesplatser för olika målgrupper. I programmet lyfts även betydelsen av lokal samverkan och föreningslivets roll i landsbygdsutvecklingen, vilket ligger nära landsbygdsanalysens inriktning.

I landsbygdsprogrammet för Uppsala kommun 2022–2030, tillsammans med handlingsplanen 2025–2028, lyfts i utvecklingsområde 2 vikten av ett vitalt och inkluderande kulturliv samt goda möjligheter till idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna. Ett rikt och tillgängligt fritidsutbud bidrar till gemenskap, social hållbarhet, lokal identitet och ökad attraktivitet.

4.5 Lokalförsörjningsplan för idrotts- och fritidsanläggningar

Lokalförsörjningsplanen för idrotts- och fritidsanläggningar är nämndens planeringsdokument för investeringar och utveckling av anläggningsbeståndet. Den beskriver nuläge, behov och prioriterade åtgärder över en längre tidsperiod.

Planen är viktig eftersom den skapar förutsättningar att identifiera brister i anläggningsbeståndet och att bedöma behovet av nya anläggningar eller utveckling av befintliga miljöer. I lokalförsörjningsplanen lyfts även betydelsen av samnyttjande mellan skola och föreningsliv fram samt möjligheten att utveckla ytor för spontanidrott.

Landsbygdsanalysen kompletterar lokalförsörjningsplanen genom att tillföra ett geografiskt och verksamhetsnära underlag om landsbygdens särskilda förutsättningar och behov. Därigenom stärks planeringen för ett mer jämlikt och funktionellt anläggningsbestånd i hela kommunen.

5 Serviceorter

De serviceorter som ingår i landsbygdsanalysen skiljer sig åt när det gäller befolkningsutveckling, föreningsliv, anläggningsstruktur och tillgång till vardagsnära miljöer för fysisk aktivitet. Samtidigt visar analysen att orterna delar flera gemensamma förutsättningar. På landsbygden får skolor, idrottsplatser och andra lokala aktivitetsmiljöer ofta en särskilt viktig funktion, eftersom alternativen generellt är färre och avstånden till andra anläggningar är större än i Uppsala.

Det innebär att planeringen av idrotts- och fritidsanläggningar på landsbygden behöver utgå från ett helhetsperspektiv, där anläggningar och aktivitetsytor kan användas av flera målgrupper och över hela livscykeln, från barn och unga till äldre. Multifunktionella, tillgängliga och lokalt förankrade miljöer, särskilt i anslutning till skolor eller i orternas centrala delar kan bidra till effektiv resursanvändning, stärkt folkhälsa och ökad social sammanhållning.

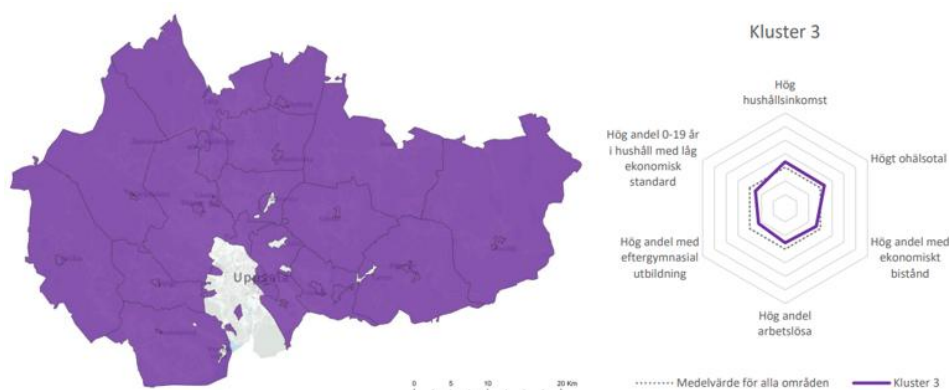
De orter som har analyserats och besökts i arbetet är Bälinge, Lövsalöt, Björklinge, Viksta, Ramstalund, Vänge, Järlåsa, Gunsta, Länna, Almunge, Knutby, Storvreta, Vattholma, Skyttorp, Gåvsta, Stavby och Tuna.

5.1 Socioekonomiska förutsättningar

Enligt Uppsala kommuns socioekonomiska kartläggning från 2023 tillhör nästan alla landsbygdsområden i kommunen kluster 3. Klustret omfattar 45 områden, varav de flesta ligger på landsbygden medan några finns i Uppsalas ytterområden. Totalt bor cirka 63 000 personer i dessa områden, vilket motsvarar cirka 27 procent av kommunens invånare.

Kluster 3 kännetecknas av att ligga nära kommunens genomsnitt när det gäller socioekonomiska faktorer, såsom inkomstnivåer, sysselsättning och hälsa. Det innebär inte att förutsättningarna är lika för alla invånare, utan att det finns variationer hos invånarna. Vissa hushåll har starkare ekonomiska och sociala förutsättningar, medan andra har svagare.

En tydlig skillnad jämfört med kommunens genomsnitt är att färre invånare har eftergymnasial utbildning i dessa områden. Det kan bland annat påverka möjligheterna till delaktighet i samhälls- och föreningslivet samt förutsättningarna att ta del av organiserade aktiviteter.

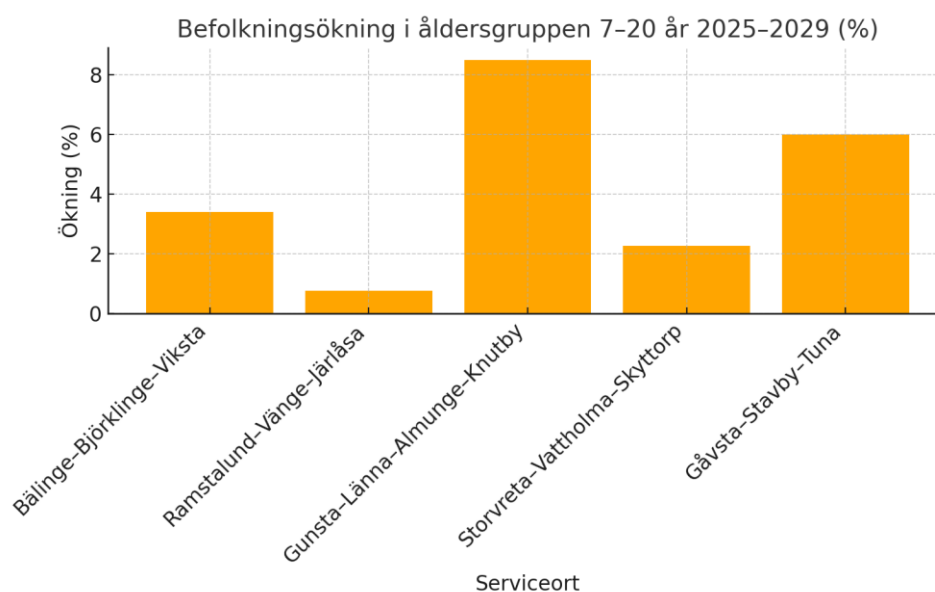
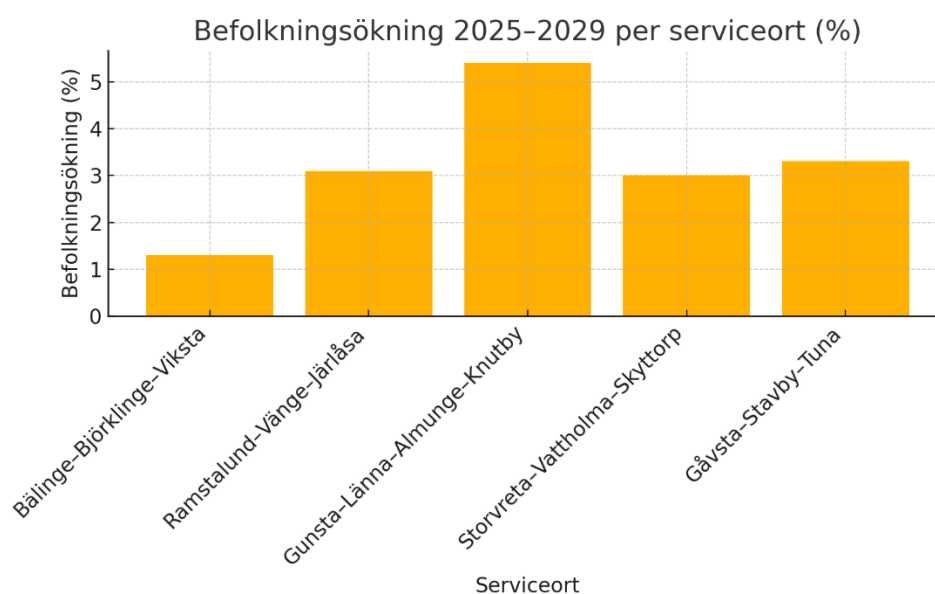

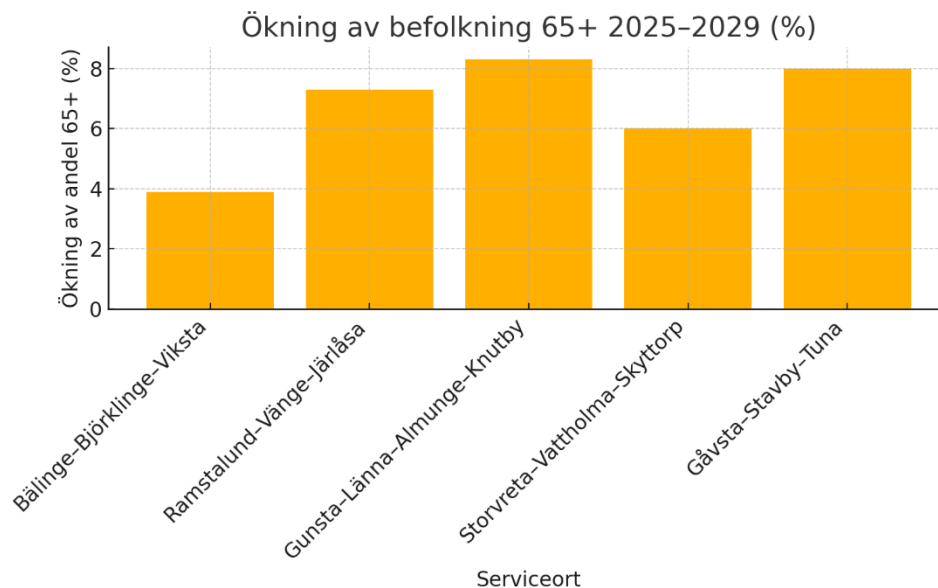
5.2 Befolkningsunderlag

Befolkningsunderlaget visar att landsbygdsorterna skiljer sig åt både i storlek och i förväntad utveckling över tid. I vissa orter förväntas en stabil eller växande befolkning, medan det i andra orter sker en mer begränsad tillväxt. Gemensamt är att flera orter har en fortsatt betydande andel barn och unga, samtidigt som andelen äldre ökar.

Det innebär att behovet av idrotts- och fritidsmiljöer behöver bedömas utifrån flera målgrupper samtidigt. För barn och unga handlar det om tillgång till ytor för lek, spontan rörelse, föreningsidrott och skolans verksamhet. För äldre blir tillgängliga, trygga och lågröskelmiljöer för vardagsmotion och social samvaro särskilt viktiga.

Befolkningsutvecklingen är därmed en viktig utgångspunkt för att förstå nuvarande och framtida behov i de olika serviceorterna.

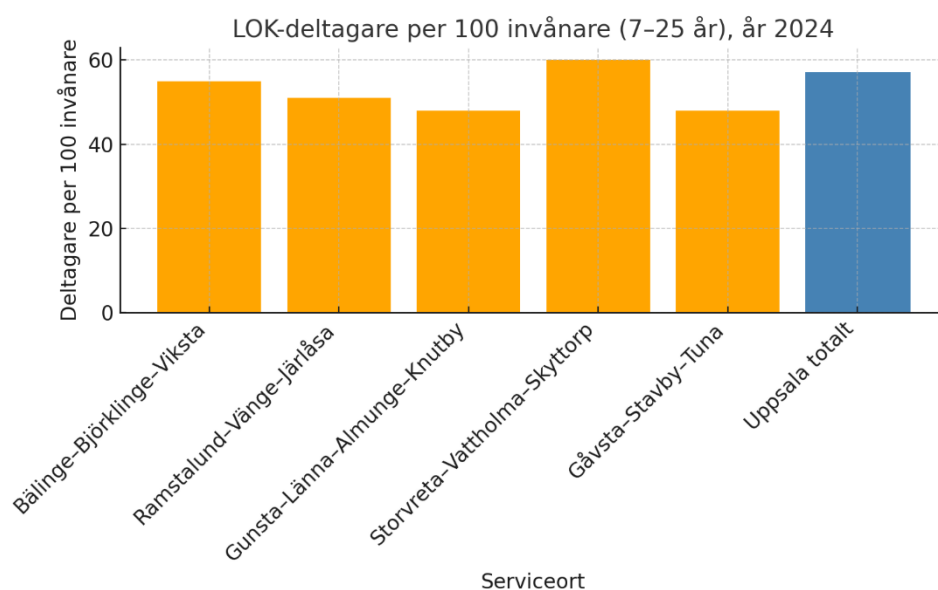

5.3 RegSo & LOK-stöd

Statistiken över RegSO och LOK-stöd ger en bild av hur deltagandet i organiserad idrott varierar mellan olika delar av landsbygden. Underlaget visar att det finns skillnader mellan orterna, både vad gäller det totala deltagandet och hur jämnt deltagandet är fördelat mellan flickor och pojkar.

I vissa orter indikerar statistiken ett starkt och etablerat föreningsliv med högt deltagande bland barn och unga. I andra orter är deltagandet lägre, vilket kan bero på flera faktorer, såsom ett begränsat anläggningsutbud, svagare föreningsstruktur, längre avstånd eller andra lokala förutsättningar.

LOK-statistiken ger ett viktigt komplement till platsbesöken och de kvalitativa bedömningarna. Tillsammans bidrar underlagen till att belysa både styrkor och utmaningar i orternas idrotts- och fritidsstruktur.

5.4 Idrotts- och fritidsanläggningar

De orter som analyserats visar på variationer gällande tillgång till idrotts- och fritidsanläggningar samt standard på dessa. I vissa orter finns ett relativt brett utbud av idrottsplatser, idrottshallar, motionsspår, utegym och övriga aktivitetsytor. I andra orter är utbudet mer begränsat och i högre grad koncentrerat till enstaka miljöer.

Platsbesöken visar att anläggningarna i många fall är funktionella i grunden, men att kvalitet, underhåll och attraktivitet varierar. I flera orter handlar utvecklingsbehoven inte främst om helt nya anläggningar, utan om att stärka funktionen i befintliga miljöer genom upprustning, komplettering och bättre samspel mellan olika ytor.

Det samlade intrycket är att idrotts- och fritidsanläggningarnas betydelse på landsbygden är stor, eftersom varje enskild miljö ofta får en mer central roll än i tätortsnära områden där alternativen är fler. På landsbygden är anläggningar ofta starkt förankrade i det lokala sammanhanget och kan därmed få större betydelse för gemenskap, identitet och ansvarstagande. Det kan bidra till ett starkare lokalt engagemang för att vårda, utveckla och använda platsen över tid.

5.5 Skolor

Skolor och skolgårdar utgör en central del av landsbygdens struktur för fysisk aktivitet. I många orter är det skolområdet som erbjuder de mest tillgängliga och vardagsnära möjligheterna till rörelse för barn och unga, men även för andra målgrupper utanför skoltid. Många av skolorna på landsbygden har en central fysisk plats i orterna, vilket gör det naturligt att de kan fungera som tydliga mötesplatser och platser för fysisk aktivitet.

Platsbesöken visar att skolornas utemiljöer varierar i standard, innehåll och attraktionskraft. Vissa skolor har flera funktioner som stimulerar till rörelse och aktivitet, medan andra i högre grad präglas av äldre och mer begränsade skolgårdsmiljöer. I flera fall finns utvecklingspotential genom att kunna stärka skolornas roll som lokala rörelsenoder, med bättre koppling mellan skolgård, idrottshall, närmiljö och eventuella närliggande idrottsplatser.

6 Analys

Den samlade landsbygdsanalysen visar att Uppsala kommuns landsbygd har tydliga variationer i förutsättningar, behov och utvecklingsinriktning, men också flera gemensamma strukturella mönster. Skillnaderna mellan orterna handlar både om tillgången till idrotts- och fritidsmiljöer, deras kvalitet och funktion samt hur väl de är integrerade i det lokala sammanhanget.

För att skapa en överskådlig och jämförbar bild kan orterna delas in i tre övergripande kategorier utifrån anläggningsstruktur, föreningsliv och funktion som lokal rörelsenod.

6.1 Starka orter med bred struktur

Storvreta, Bälinge och Björklinge utgör orter med ett relativt brett och etablerat utbud av idrotts- och fritidsmiljöer. Dessa orter kännetecknas av en tydlig koppling mellan skola, idrottsplats och föreningsliv samt av att det finns flera olika typer av miljöer som möjliggör både organiserad idrott och spontan fysisk aktivitet.

I dessa orter är den övergripande strukturen i grunden fungerande. Utmaningarna handlar främst om att säkerställa kapacitet, kvalitet och långsiktig hållbarhet i befintliga miljöer. I flera fall finns behov av upprustning av kringfunktioner, förbättrad samordning mellan anläggningar samt utveckling av befintliga ytor för att bättre möta dagens krav på tillgänglighet, flexibilitet och attraktivitet.

Bälinge och Björklinge är tydliga exempel på orter där ett starkt grundutbud finns, men där kvaliteten i kringmiljöer, byggnader och vissa idrottsytor påverkar helhetsupplevelsen och nyttjandet. För denna kategori handlar utvecklingen därför främst om att stärka, samordna och kvalitetssäkra det som redan finns.

6.2 Fungerande orter med utvecklingsbehov

Vattholma, Knutby, Almunge, Järlåsa och Vänge utgör orter där det finns ett grundläggande utbud av idrotts- och fritidsmiljöer, men där helheten inte fullt ut möter behoven hos olika målgrupper.

I dessa orter är anläggningarna ofta kopplade till skolor eller mindre idrottsplatser, vilket ger en god bas för fysisk aktivitet. Samtidigt visar analysen att kvalitet, variation och funktion ofta är begränsade. Det kan handla om slitna ytor, låg attraktionsgrad, brist på kompletterande funktioner eller otydlig samverkan mellan skola, föreningsliv och allmänhet.

Utvecklingsbehoven i dessa orter handlar i stor utsträckning om att stärka befintliga miljöer genom relativt begränsade och platsanpassade åtgärder. Det kan exempelvis handla om att utveckla skolgårdar, skapa mer varierade aktivitetsytor, förbättra tillgänglighet och trygghet eller öka möjligheterna till samnyttjande.

För denna grupp är potentialen hög att genom mindre insatser skapa stor effekt i form av ökad fysisk aktivitet, bättre folkhälsa och mer levande lokala miljöer.

6.3 Strukturellt underförsörjda orter

Skyttorp, Gåvsta, Gunsta, Ramstalund, Lövstalöt, Länna, Viksta, Stavby och Tuna utgör orter där tillgången till idrotts- och fritidsmiljöer är mer begränsad. I dessa orter saknas ofta en tydlig lokal struktur för fysisk aktivitet, och i flera fall finns varken större idrottsplatser, utvecklade skolgårdar eller ett aktivt föreningsliv som kan bära verksamheten.

I dessa orter är invånarna i hög grad beroende av andra orter för organiserad idrott och mer varierad fysisk aktivitet. Det innebär ofta att resor blir en förutsättning för deltagande, vilket särskilt påverkar barn och unga eftersom de sällan kan ta sig till aktiviteter på egen hand och därför blir beroende av vårdnadshavare, samåkning eller kollektivtrafik. Avsaknaden av vardagsnära rörelsemiljöer innebär samtidigt att barn, unga och äldre får begränsade möjligheter till regelbunden fysisk aktivitet i den egna närmiljön.

För denna kategori är utmaningarna mer grundläggande. Det handlar inte främst om att vidareutveckla en befintlig struktur, utan om att skapa mer grundläggande förutsättningar för rörelse i vardagen. Samtidigt visar analysen att även relativt enkla åtgärder, såsom utveckling av skolnära miljöer eller mindre aktivitetsytor, kan få stor betydelse i orter där alternativen är få.

6.4 Gemensamma strukturella mönster

Trots skillnader mellan orterna finns ett antal gemensamma mönster för landsbygden som helhet.

Ett genomgående resultat är att skolan utgör en viktig lokal nod för fysisk aktivitet. Skolgårdar, idrottshallar och närliggande ytor är ofta de mest tillgängliga miljöerna för rörelse och används av flera målgrupper under stora delar av dygnet. I många fall är dessa miljöer också funktionellt sammanlänkade. Samtidigt varierar kvalitet och utformning tydligt mellan orterna, vilket påverkar hur väl de fungerar som mötesplatser för rörelse och hur trygga och attraktiva de upplevs.

Analysen visar också att många utvecklingsbehov inte i första hand handlar om att bygga nya anläggningar, utan om att höja kvaliteten i befintliga miljöer. I flera orter finns anläggningar som i grunden är funktionella, men där brister i underhåll, utrustning eller kringmiljö begränsar användning och attraktivitet. Riktade insatser inom befintlig struktur bedöms därför kunna ge stor effekt.

Ett annat tydligt mönster är att utbudet av lågtröskelaktiviteter och spontan rörelse i många fall är begränsat. Historiskt har anläggningsstrukturen i hög grad utvecklats kring organiserad föreningsidrott. I orter där föreningslivet är svagt eller saknas blir detta särskilt tydligt, vilket innebär att tillgången till öppna, tillgängliga och lågtröskliga miljöer för egenorganiserad aktivitet får större betydelse. Sådana miljöer har samtidigt potential att attrahera flera målgrupper och kan, om de utformas väl, bidra till fysisk aktivitet och vistelse för barn, unga, vuxna och äldre.

Föreningslivet framträder som en central faktor för hur väl idrotts- och fritidsmiljöerna fungerar. Där det finns ett aktivt föreningsliv är nyttjandet ofta högre och anläggningarna bättre integrerade i det lokala sammanhanget. I orter utan aktivt föreningsliv blir kommunen och skolan i större utsträckning bärande för möjligheten till fysisk aktivitet.

Befolkningsprognosen visar att landsbygden som helhet präglas av måttlig tillväxt, men med skillnader mellan orterna. Flera områden har en stabil eller ökande andel barn och unga, medan samtliga orter uppvisar en tydlig ökning i åldersgruppen 65 år och äldre. Det ställer krav på ett idrotts- och fritidsutbud som både kan möta barns och ungas behov av organiserad idrott och spontan rörelse och samtidigt erbjuda tillgängliga, trygga och lågtröskliga miljöer för motion och vistelse för äldre.

Analysen visar också att avstånd och brist på alternativa anläggningar förstärker konsekvenserna av lokala brister. I Uppsala kan invånare i högre grad välja mellan olika anläggningar, medan boende på landsbygden ofta är hänvisade till de miljöer som finns i den egna orten. Det gör att kvalitet och tillgänglighet i varje enskild anläggning får större betydelse än i Uppsala.

Förutsättningarna för användning, utveckling och förvaltning av idrotts- och fritidsmiljöer skiljer sig också mellan Uppsala och landsbygden. På landsbygden är anläggningar ofta starkare knutna till ett lokalt sammanhang, där föreningsliv, ideellt engagemang och platsidentitet har stor betydelse för både användning och skötsel. Det kan bidra till ett närmare ansvarstagande och en tydligare lokal förankring kring de miljöer som finns.

I Uppsala är anläggningsstrukturen bredare och mer differentierad, med fler specialanläggningar som ofta också är högt belastade. Fler användare, högre nyttjandegrad och mer komplex drift, bokning och samordning innebär andra förutsättningar för utveckling och förvaltning. Jämförelser mellan Uppsala och

landsbygden behöver därför göras med hänsyn till att anläggningarnas funktion, användning och organisatoriska sammanhang skiljer sig åt.

Samtidigt är det inte realistiskt att varje landsbygdsort ska ha samma bredd av anläggningar som i Uppsala. På landsbygden behöver planeringen i högre grad utgå från flerfunktionella miljöer, lokal förankring och lösningar som ger stor nytta i relation till investeringens omfattning. Det innebär att utvecklingen ofta handlar om att stärka och komplettera befintliga miljöer, snarare än att bygga upp ett fullständigt anläggningsutbud i varje ort. I flera orter finns redan fotbollsplaner, idrottshallar och andra aktivitetsytor med rätt lokalisering och grundfunktion, men där brister i underhåll, reinvestering och funktionsutveckling begränsar användning, kvalitet och attraktivitet. På landsbygden får sådana brister särskilt stor betydelse, eftersom alternativen ofta är få och varje enskild anläggning därmed blir viktigare för ortens samlade möjlighet till fysisk aktivitet.

6.5 Sammanfattande slutsats

Den samlade analysen visar att landsbygdens behov av idrotts- och fritidsutveckling i stor utsträckning är platsbundna och varierar mellan orterna. Skillnaderna handlar både om tillgång till miljöer för fysisk aktivitet, deras kvalitet och funktion samt hur starkt de är förankrade i det lokala sammanhanget.

I många fall handlar behoven inte om större nyinvesteringar, utan om kompletteringar, kvalitetshöjningar och utveckling av befintliga miljöer, särskilt i anslutning till skolor och lokala mötesplatser. Samtidigt finns det orter där mer grundläggande förutsättningar för vardagsnära fysisk aktivitet är svaga eller saknas.

Analysen visar därmed att landsbygden inte kan ses som en enhetlig struktur. Förutsättningarna skiljer sig mellan orterna, men de gemensamma mönstren är tillräckligt tydliga för att peka ut skolans betydelse, vikten av lågtröskliga och tillgängliga miljöer samt behovet av att se varje Orts befintliga miljöer som centrala resurser i den fortsatta utvecklingen.

7 Kompletterande arbetssätt för utveckling på landsbygden

Den samlade landsbygdsanalysen visar att många av de utvecklingsbehov som identifierats i landsbygdsorterna är platsbundna, relativt småskaliga och ofta möjliga att hantera genom riktade insatser i befintliga miljöer. I många fall handlar det om att stärka funktion, kvalitet och tillgänglighet i anläggningar och ytor som redan finns, snarare än att tillföra nya större anläggningar.

Samtidigt framgår att dessa typer av behov inte alltid naturligt ryms inom ramen för lokalförsörjningsplanens prioriteringslogik, som i första hand är inriktad på större investeringar och kapacitetssäkrande insatser. För att skapa goda förutsättningar för utveckling även i landsbygdsorterna behövs därför kompletterande arbetssätt som kan hantera mindre, lokalt förankrade utvecklingsinsatser.

Syftet med ett sådant arbetssätt är inte att ersätta lokalförsörjningsplanen, utan att komplettera den där landsbygdens behov har en annan karaktär än de större strategiska investeringar som normalt hanteras där.

7.1 Inriktning

Ett kompletterande arbetssätt för landsbygden bör utgå från att stärka befintliga miljöer och ta till vara på lokala förutsättningar och engagemang. Särskilt viktigt är att utveckla miljöer i anslutning till skolor och andra lokala mötesplatser, att skapa bättre förutsättningar för både organiserad idrott och spontan fysisk aktivitet samt att främja användning av miljöerna av flera målgrupper.

Arbetsättet behöver också ta hänsyn till att orterna skiljer sig åt. I vissa orter handlar utvecklingen främst om att säkra kapacitet, kvalitet och samordning i befintliga anläggningar. I andra orter handlar det om att komplettera en i grunden fungerande struktur. I de mest underförsörjda orterna handlar det snarare om att skapa mer grundläggande förutsättningar för vardagsnära fysisk aktivitet.

7.2 Tre kompletterande genomförandeformer

Utifrån analysen har tre huvudsakliga arbetssätt identifierats för utveckling av idrotts- och fritidsmiljöer på landsbygden: lokalförsörjningsplanen, U-SAM och kommunala utvecklingsåtgärder.

Lokalförsörjningsplanen (LFP)

Lokalförsörjningsplanen utgör grunden för nämndens strategiska planering av större investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar. Genom LFP hanteras behovsanalyser och utredningsuppdrag, som sedan kan leda till nybyggnationer och större ombyggnationer utifrån långsiktiga behov.

För landsbygden innebär det att större investeringar, exempelvis kopplade till växande serviceorter eller förändrade behov inom skola och föreningsliv, fortsatt bör planeras och prioriteras inom ramen för LFP. Planen är därmed central för att hantera de behov som rör kapacitet, större anläggningsförändringar och långsiktig struktur.

Samtidigt visar landsbygdsanalysen att många identifierade behov har en annan karaktär. I flera fall handlar det inte om större nyanläggningar, utan om mindre, platsbundna och relativt kostnadseffektiva åtgärder, exempelvis utveckling av skolgårdar, komplettering av befintliga aktivitetsytor, förbättring av tillgänglighet och trygghet eller skapande av enklare miljöer för spontan fysisk aktivitet. Dessa behov är ofta av sådan omfattning att de inte alltid naturligt ryms inom lokalförsörjningsplanens prioriteringslogik.

U-SAM – föreningsdriven anläggningsutveckling

U-SAM är ett nytt kompletterande arbetssätt som kan testas för att möjliggöra föreningsdriven utveckling av idrotts- och fritidsanläggningar. Modellen bygger på att föreningar, under förutsättning att långsiktiga markförhållanden finns, kan initiera och genomföra anläggningsprojekt med stöd av extern finansiering, exempelvis genom Allmänna arvsfonden, RF-Sisu Uppland eller andra bidragsgivare.

U-SAM är framför allt relevant i orter där det finns ett aktivt föreningsliv, lokal kapacitet att driva projekt och möjlighet till långsiktigt nyttjande av mark genom arrende, nyttjanderätt eller motsvarande upplägg. Arbetsättet kan därmed skapa förutsättningar för lokal utveckling, samfinansiering och ett ökat lokalt ansvarstagande kring anläggningar och aktivitetsmiljöer.

Samtidigt är U-SAM inte tillämpligt i alla orter. I områden där föreningslivet är svagt, där markfrågan är oklar eller där behoven främst rör skolnära eller kommunalt präglade miljöer krävs andra vägar för genomförande.

Kommunal förvaltning och utveckling av befintliga anläggningar

En stor del av de behov som identifierats i landsbygdsanalysen rör miljöer som inte omfattas av U-SAM, exempelvis skolgårdar, mindre aktivitetsytor och spontana rörelsemiljöer. Dessa behov behöver i huvudsak hanteras inom kommunens egen planering och genomförande, i samverkan mellan berörda förvaltningar och fastighetsägare.

Det kan handla om att utveckla skolgårdar som lokala rörelsenoder, komplettera befintliga aktivitetsytor, rusta upp slitna miljöer, tillskapa enklare ytor för spontan fysisk aktivitet samt förbättra tillgänglighet, trygghet och vistelsekvalitet. Denna typ av åtgärder är ofta relativt begränsade i omfattning men kan ha stor betydelse för vardagsrörelse och lokal användbarhet, särskilt i orter där alternativa anläggningar saknas.

7.3 Val av arbetssätt utifrån ortens förutsättningar

Analysen visar att olika orter är aktuella för olika typer av utvecklingsinsatser och därmed också olika arbetssätt.

I orter med bred och etablerad struktur handlar utvecklingen i hög grad om att säkra kvalitet, kapacitet och samordning i befintliga anläggningar. Här är lokalförsörjningsplanen ofta central, men även mindre kommunala kvalitetshöjande åtgärder kan vara viktiga.

I orter med fungerande men ofullständig struktur handlar utvecklingen oftare om att komplettera och stärka befintliga miljöer. Här kan kommunala utvecklingsåtgärder spela stor roll, ibland i kombination med U-SAM där det finns ett aktivt föreningsliv.

I strukturellt underförsörjda orter handlar utvecklingen mer grundläggande om att skapa bättre förutsättningar för vardagsnära fysisk aktivitet. I dessa orter blir Kommunal förvaltning och utveckling av befintliga anläggningar ofta särskilt viktiga, eftersom behoven ofta rör skolnära miljöer, enklare aktivitetsytor och andra lokala rörelsemiljöer.

Mer detaljerade utvecklingsinriktningar för respektive ort framgår av områdes fördjupningarna i Bilaga 1.

7.4 Principer för prioritering

För att ett kompletterande arbetssätt ska bli träffsäkert bör prioritering av åtgärder utgå från ett antal övergripande principer. Barn och ungas möjligheter till fysisk aktivitet i vardagen bör väga tungt, liksom åtgärder som stärker skola och närmiljö som lokala noder. Samnyttjande mellan skola, föreningsliv och allmänhet bör eftersträvas där det är möjligt, och insatser bör i möjligaste mån ge stor effekt i relation till investeringens omfattning.

Prioriteringen behöver också utgå från lokal förankring. Lokala perspektiv från skolor, föreningsliv och andra användargrupper är viktiga för att fånga vilka åtgärder som är mest angelägna i respektive ort och för att stärka användning, ansvarstagande och långsiktig hållbarhet i de miljöer som utvecklas.

7.5 Sammanfattande bedömning

Landsbygdsanalysen visar att utveckling av idrotts- och fritidsmiljöer på landsbygden kräver flera kompletterande arbetsätt. Lokalförsörjningsplanen är fortsatt central för större och strategiska investeringar, men behöver kompletteras av arbetsätt som kan hantera mindre, platsbundna och lokalt förankrade utvecklingsbehov.

Genom att kombinera lokalförsörjningsplanen, U-SAM och Kommunal förvaltning och utveckling av befintliga anläggningar skapas bättre förutsättningar att möta skillnaderna mellan orterna och att stärka möjligheten till fysisk aktivitet i vardagen i hela kommunen.

8 Genomförande och fortsatt arbete

Utifrån landsbygdsanalysen och de kompletterande arbetsätt som beskrivits i föregående kapitel finns behov av fortsatt arbete som kan hantera både löpande brister, lokala utvecklingsbehov och mer långsiktiga investeringsfrågor. Genomförandet behöver därför bygga på flera nivåer av åtgärder och på en tydlig prioritering utifrån orternas olika förutsättningar.

8.1 Underhåll och kvalitetssäkring

En del av de behov som identifierats i landsbygdsanalysen rör brister i underhåll, inventarier och kringmiljö. På landsbygden, där utbudet ofta är begränsat, får sådana brister stor betydelse för användning, trygghet och upplevd kvalitet.

Det fortsatta arbetet bör därför omfatta åtgärder som säkerställer att befintliga anläggningar och aktivitetsmiljöer är trygga, tillgängliga och ändamålsenliga för olika målgrupper. Det kan exempelvis handla om upprustning av inventarier såsom mål, sarg, bänkar, ytskikt och läktare, förbättring av belysning, stängsel, grindar och skyltning samt åtgärder för ökad tillgänglighet.

Dessa åtgärder bör i huvudsak hanteras inom ramen för ordinarie drift- och underhållsplanering och i samverkan med berörda fastighetsägare och förvaltningar.

8.2 Utveckling och komplettering

Utöver löpande underhåll finns behov av åtgärder som stärker funktion, variation och användbarhet i befintliga miljöer. I många orter kan relativt begränsade och platsanpassade insatser ge stor effekt, särskilt där spontanidrott, vardagsmotion och egenorganiserad aktivitet utgör en stor del av det faktiska nyttjandet.

Det fortsatta arbetet bör därför också inriktas mot att utveckla skolor och närmiljöer som lokala noder för rörelse, förbättra möjligheterna till samnyttjande mellan skola, föreningsliv och allmänhet samt skapa mer attraktiva och varierade aktivitetsmiljöer.

Det kan exempelvis handla om att komplettera med mindre cykelanläggningar, skateytor, streetbasket, multifunktionella bollplaner, modernare utegym, bouleytor eller andra aktivitetsmiljöer som kan användas utan krav på organiserad verksamhet. Även vistelsekvaliteter som sittplatser, belysning, vindskydd och tydliga mötespunkter är viktiga delar i att stärka miljöernas sociala funktion och användbarhet.

8.3 Strategiska investeringar

I vissa serviceorter kan analysen också peka på behov som på sikt kräver större investeringar. Det kan handla om kapacitetssäkrande åtgärder i större serviceorter, investeringar kopplade till skolutbyggnad eller befolkningsökning, om- eller nybyggnation där befintlig struktur inte längre är ändamålsenlig eller satsningar som stärker en Orts roll som lokal nod.

Denna typ av åtgärder bör vara tydligt förankrade i nämndens lokalförsörjningsplan och föregås av behovsanalyser. De bör också bedömas utifrån långsiktig hållbarhet, samnyttjande, flexibilitet och effektiv resursanvändning.

8.4 Lokal förankring och prioritering

För att omsätta analysen i praktisk handling behövs ett arbetssätt som ger utrymme för lokal förankring och tydligare prioritering av vilka åtgärder som är mest angelägna i respektive ort. Den genomförandemodell som tagits fram i samband med analysen är ett möjligt sätt att arbeta vidare med detta.

Modellen bygger på att tre centrala perspektiv tas till vara i den fortsatta prioriteringen: skolans, föreningslivets och de äldres. Genom dialog, workshop eller enklare enkätförfarande kan elever, lokala föreningar och äldre ges möjlighet att identifiera och rangordna vilka åtgärder som bäst stärker möjligheten till fysisk aktivitet i den egna orten.

Ett sådant arbetssätt kan ge kommunen ett mer nyanserat och lokalt förankrat underlag för fortsatt planering och bidra till att de åtgärder som genomförs i högre grad svarar mot faktiska behov.

8.5 Pilot och fortsatt utveckling

Som ett första steg i att pröva modellen i praktiken föreslås en pilot i Järlåsa. Orten bedöms vara lämplig eftersom den har ett aktivt föreningsliv, en skola som central mötesplats, flera befintliga miljöer med utvecklingspotential samt ett tydligt behov av förbättrade möjligheter till fysisk aktivitet.

Erfarenheterna från piloten kan därefter användas för att utveckla arbetssättet vidare, bedöma vilka delar av modellen som fungerar väl och ge underlag för prioritering av vilka orter som bör omfattas i nästa steg. På sikt kan modellen fungera som ett återkommande verktyg för att identifiera, prioritera och följa upp utvecklingsbehov på landsbygden.

8.6 Sammanfattande inriktning

Det fortsatta arbetet bör utgå från att ta till vara och utveckla befintliga miljöer, arbeta platsanpassat och behovsstyrt samt kombinera löpande kvalitetssäkring med riktade utvecklingsinsatser och strategiska investeringar där det behövs.

Genom att förena underhåll och kvalitetssäkring, utveckling och komplettering, strategiska investeringar samt en lokalt förankrad prioriteringsmodell skapas bättre förutsättningar att stärka landsbygdens idrotts- och fritidsförutsättningar långsiktigt och på ett mer jämlikt sätt.

Bilaga 1 – Områdesfördjupning

Bälinge – Björklinge – Viksta

Bälinge

Bälinge har ett samlat utbud av idrotts- och fritidsmiljöer med Bälinge IP, tennis- och bouleanor, bad, idrottshallar vid Bälinge skola samt skolgårdsytor för fysisk aktivitet. Det finns en tydlig koppling mellan skola och idrottsplats.

Platsbesöket visar att idrottsytorna i huvudsak fungerar, men att flera fasta funktioner och kringmiljöer är i behov av underhåll. Vid Bälinge IP gäller detta bland annat staket, grindar, läktare och cykelparkering. Vid Bälinge skola används båda idrottshallarna, men den mindre hallen har begränsningar i funktion och standard. Skolgården innehåller flera aktivitetsytor, men den större grusplanen har låg användbarhet i sin nuvarande utformning.

Utvecklingsbehovet i Bälinge handlar främst om att förbättra kvaliteten i befintliga miljöer snarare än om nyetablering. Särskilt Bälinge IP och skolområdet är viktiga platser för fortsatt utveckling.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- rusta upp fasta funktioner och kringmiljöer vid Bälinge IP
- se över den mindre idrottshallens funktion
- utveckla skolgårdens grusplan till en mer användbar aktivitetsyta
- stärka kopplingen mellan skola och idrottsplats

Sammanfattningsvis har Bälinge ett fungerande grundutbud, men behov av upprustning och utveckling i befintliga miljöer.

Lövstalöt

Lövstalöt har ett begränsat utbud av idrotts- och fritidsmiljöer. I området finns en parkplan, ett mindre utegym och en isrink som vintertid spolats genom ideella insatser. Orten saknar skola, vilket innebär att det inte finns några skolnära rörelsemiljöer.

Platsbesöket visar att utbudet är begränsat både i omfattning och variation. Parkplanen är den huvudsakliga idrottsytan. Utegympet består av ett fåtal redskap och har begränsad användbarhet. Isrinken bygger på lokalt engagemang men är väderberoende och saknar långsiktig stabilitet. Avsaknaden av skola innebär att barn och unga saknar vardagsnära rörelseyta i orten.

Utvecklingsbehovet handlar främst om att skapa fler vardagsnära möjligheter till fysisk aktivitet och minska beroendet av enstaka och tillfälliga lösningar.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- komplettera parkplanen med enklare aktivitetsytor för spontanidrott
- utveckla eller ersätta utegymmet
- se över förutsättningarna för mer robust möjlighet att spola is under vintern
- identifiera andra platser i orten som kan fungera som rörelsenoder
- bygga vidare på det lokala engagemang som finns

Sammanfattningsvis är Lövstalöt en ort med begränsad struktur för fysisk aktivitet och behov av enklare, lokalt anpassade insatser.

Björklinge

Björklinge har ett omfattande idrotts- och fritidsutbud samlat kring Björkvallens IP. Här finns flera naturgräsplaner, friidrottsyta, ishall, tennisbanor, boulebanor, idrottshallar, skolor, utegym, elljusspår och andra kompletterande miljöer. Strukturen ger förutsättningar för samnyttjande mellan skola, föreningsliv och allmänhet.

Platsbesöket visar att området har stor kapacitet men att flera anläggningar och kringmiljöer har eftersatt underhåll. A-planen på Björkvallens IP påverkas av genomgående gångstråk. Friidrottsytan används inte och är igenvuxen. Omlädningsrum, förråd och andra byggnader är i behov av upprustning. Parkeringsytan har brister i standard och är större än nuvarande användning kräver. Tennisbanorna är i mycket dåligt skick. Kopplingen mellan Björkvallsskolan och Björkvallens IP är begränsad trots det geografiska sambandet. Idrottshallen vid Björkvallsskolan har begränsningar för matchspel eftersom den saknar sidomått och läktare.

Utvecklingsbehovet handlar främst om att höja kvaliteten i befintliga miljöer, tydliggöra funktioner och stärka sambandet mellan skola och idrottsplats.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- rusta upp omlädningsrum, förråd och kringbyggnader
- se över A-planens funktion i relation till gångstråk
- samordna eventuella konstgräsinitiativ med kommunens långsiktiga planering
- utreda framtida användning av friidrottsytan
- förbättra parkeringens standard och se över möjlig alternativ användning
- åtgärda eller avveckla tennisbanorna
- utveckla samnyttjandet mellan Björkvallsskolan och Björkvallens IP
- förbättra skolområdets aktivitetsytor
- se över behovet av förbättrad hallfunktion

Sammanfattningsvis har Björklinge ett stort anläggningsutbud men tydliga brister i skick, funktion och helhet.

Viksta

Viksta har en idrottsplats med 11-spels naturgräsplan, omlädningsrumsbyggnad, utegym och bangolfbanor. Platsbesöket visar att anläggningen har grundläggande funktioner men att kvaliteten varierar.

Naturgräsplanen är i dåligt skick och lämpar sig inte för organiserad idrott. Fotbollsmålen är också i behov av åtgärd. Omlädningsrumsbyggnaden är relativt ny, men den löpande skötseln behöver säkras för att kvaliteten ska kunna upprätthållas över tid. Utegygmet och bangolfbanorna är eftersatta och används i begränsad omfattning.

Utvecklingsbehovet i Viksta handlar främst om skötsel, underhåll och tydligare ansvar för förvaltning av anläggningen.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- åtgärda utrustning med bristande funktion
- säkerställa löpande skötsel och underhåll av idrottsplatsen (gräsplanen, och omlädningsrumsbyggnaden)
- se över utegymmet och bangolfbanornas framtida funktion

Sammanfattningsvis är Viksta en ort där befintliga investeringar behöver följas av tydligare förvaltning och kvalitetssäkring.

Områdesbeskrivning

Bälinge, Lövstalöt och Björklinge är utpekade som prioriterade tätorter i översiktsplanen. Det pågår planering för fler bostäder i området, även om takten i utbyggnaden har varierat. I Bälinge pågår planering kopplad till Ekebykorset, där en ny fullstor idrottshall planeras i anslutning till ny skola. Samtidigt utreds behovet av ytterligare hallkapacitet i området.

Befolkningsprognosen för Östra Bälingebygden och Björklingeområdet visar en svag total ökning fram till 2029. Antalet barn och unga i åldern 7–20 år väntas öka något, liksom antalet invånare 65 år och äldre. Det innebär att området även framåt behöver kunna möta behov från flera åldersgrupper samtidigt.

RegSO- och LOK-statistiken visar att Bälinge och Björklinge har ett relativt högt deltagande i organiserad idrott bland barn och unga. Björklinge utmärker sig genom ett jämnt deltagande mellan flickor och pojkar. Viksta uppvisar ett lägre deltagande än övriga delar av området, vilket tyder på att tillgång, avstånd och lokala förutsättningar påverkar deltagandet i högre grad där.

Sammantaget utgör Bälinge–Björklinge–Viksta ett etablerat landsbygdsområde med ett relativt brett anläggningsbestånd. Utvecklingsbehoven handlar främst om kvalitet, underhåll, samordning och fortsatt anpassning till förändrade behov. Inriktningen bör därför i första hand vara att stärka funktionen i befintliga miljöer, samordna planerade och befintliga anläggningar samt utveckla kopplingen mellan skola, idrottsplats och närmiljö.

Ramstalund – Vänge – Järlåsa

Ramstalund

Ramstalund har ett begränsat utbud av idrotts- och fritidsmiljöer. I orten finns Ramstaskolan med en mindre idrottshall och en mindre fotbollsplan på skolgården samt en mindre parkplan i bostadsområdet. Det saknas större idrottsplatser, organiserade träningsytor och tydliga miljöer för spontan fysisk aktivitet.

Platsbesöket visar att möjligheterna till fysisk aktivitet är begränsade både i omfattning och variation. Idrottshallen vid Ramstaskolan är liten och främst anpassad för skolans undervisning. Skolans utomhusyta med fotbollsplan har begränsad funktion och variation. Parkplanen i bostadsområdet kan användas för enklare spontanfotboll men saknar belysning, utrustning och kompletterande aktivitetsytor. Det saknas också utegym, motionsspår och andra vardagsnära rörelsemiljöer. Avsaknaden av föreningsliv innebär att det inte heller finns någon lokal aktör som driver eller utvecklar idrottsverksamhet i orten.

Utvecklingsbehovet i Ramstalund handlar främst om att stärka den vardagsnära tillgången till fysisk aktivitet. Bristerna gäller både anläggningsutbud, variation och lokal organisering.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utveckla skolområdet som lokal rörelsenod
- förbättra och komplettera befintliga utomhusytor
- pröva enklare aktivitetsytor som utegym eller mindre multifunktionella ytor
- stärka vardagsrörelsen genom gång- och rörelsestråk
- samverka med närliggande orter där det lokala utbudet är begränsat

Sammanfattningsvis är Ramstalund en ort med begränsade lokala förutsättningar för fysisk aktivitet och behov av enklare, riktade åtgärder i skol- och bostadsnära miljöer.

Vänge

Vänge har ett antal idrotts- och fritidsmiljöer samlade kring skolområdet och den närliggande fotbollsanläggningen. I orten finns Vänge skola med grusplan, löpbanor, längdhoppsgrop, basketplan, mindre inhägnade spelytor och en idrottshall. I anslutning finns också en fotbollsanläggning med plan, omklädningsrum och förråd.

Platsbesöket visar att skolområdet har flera ytor för fysisk aktivitet men att utformning och skick begränsar användningen. Grusplanen, löpbanorna, hoppgropen och basketytan har en äldre utformning och ger begränsade möjligheter till varierad aktivitet. De mindre spelplanerna används men är enkla i sin uppbyggnad. Idrottshallen är en viktig resurs och planerad att renoveras. Den närliggande fotbollsanläggningen är i obrukbart skick. Byggnaderna bedöms vara uttjänta och planen kan inte användas som avsett.

Utvecklingsbehovet i Vänge handlar främst om att ta tillvara de strukturer som redan finns, men höja funktion och kvalitet. Skolområdet har en central roll och fotbollsanläggningen behöver hanteras samlat.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utveckla skolområdet till en mer varierad rörelsemiljö
- uppgradera befintliga skolgårdsytor för bredare användning
- genomföra planerad renovering av idrottshallen
- ta ställning till fotbollsanläggningens framtid, inklusive byggnader och plan
- stärka sambandet mellan skolans ytor och framtida aktivitetsmiljöer

Sammanfattningsvis har Vänge en grundstruktur för fysisk aktivitet, men nuläget präglas av eftersatta anläggningar och behov av ett samlat utvecklingsgrepp.

Järlåsa

Järlåsa har ett aktivt föreningsliv och flera centrala miljöer för idrott och fysisk aktivitet. I orten finns en föreningsägd fotbollsanläggning, Järlåsa skola med idrottshall och skolgård samt en grusad issportsyta i anslutning till skolan. Det saknas konstgräsplan, lokalt utegym och belyst motionsspår.

Platsbesöket visar att den organiserade idrotten har fungerande förutsättningar, men att utbudet är mer begränsat för spontan aktivitet och vardagsmotion. Den föreningsägda fotbollsanläggningen fungerar, men saknar konstgräs och därmed möjlighet till året-runt-användning. Idrottshallen vid skolan fungerar för undervisning och träning men saknar läktare. Skolgårdens grusplan har begränsad användbarhet i sin nuvarande form. Issportsytan har belysning och inhägnad men saknar vissa funktioner för mer utvecklad användning. För vuxna och äldre saknas lokala miljöer för vardagsmotion.

Utvecklingsbehovet i Järlåsa handlar främst om att bredda utbudet utanför föreningsverksamheten och stärka skolområdets roll som lokal aktivitetsmiljö.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utreda behov och möjligheter för konstgräsplan

- utveckla skolans kvarvarande ytor till en mer varierad aktivitetsyta
- se över möjligheterna att stärka issportsytans funktion
- pröva utegym och/eller belyst motionsspår
- stärka samnyttjandet mellan skola och föreningsliv

Sammanfattningsvis har Järlåsa en fungerande grund för organiserad idrott men ett mer begränsat utbud för spontan aktivitet och vardagsmotion.

Områdesbeskrivning

Ramstalund, Vänge och Järlåsa utgör sydvästliga serviceorter med tydlig landsbygdskaraktär. Området består av mindre orter och bymiljöer med varierande närhet till Uppsala. Befolkningsutvecklingen är stabil och nybyggnationen begränsad. Anläggningsutbudet är i huvudsak lokalt förankrat och småskaligt.

Befolkningsprognosen för Södra Hagundabygden, Vängebygden och Järlåsabygden visar en måttlig total ökning fram till 2029. Antalet barn och unga i åldern 7–20 år förväntas i stort sett vara oförändrat, medan antalet invånare 65 år och äldre ökar mer tydligt. Det innebär ett fortsatt behov av grundläggande idrotts- och fritidsmiljöer för barn och unga, samtidigt som behovet av tillgängliga miljöer för vardagsmotion och lågintensiv fysisk aktivitet för äldre väntas öka.

LOK-statistiken visar att deltagandet i organiserad idrott ligger kring eller något över genomsnittet för landsbygden, men med variationer mellan delområdena. Vänge framstår som den starkaste noden. Ramstalund och Järlåsa har andra förutsättningar och större behov av närhet, lågtröskelmiljöer och samnyttjande.

Sammantaget är Ramstalund–Vänge–Järlåsa ett område utan tydlig kapacitetsbrist men med behov av riktade insatser för att förbättra tillgänglighet, funktion och jämlik tillgång till fysisk aktivitet. Inriktningen bör vara att utveckla och komplettera befintliga miljöer, stärka kopplingen mellan skola och närmiljö samt bättre möta behoven hos både barn, unga och äldre.

Gunsta – Länna – Almunge – Knutby

Gunsta

Gunsta är ett växande bostadsområde där tillgången till idrotts- och fritidsmiljöer i nuläget är begränsad. Inom bostadsområdet saknas anläggningar för fysisk aktivitet. I närheten finns en fotbollsanläggning som ägs av Funbo IF, men i övrigt saknas lokala idrottsytor, skolor och mötesplatser för fysisk aktivitet i direkt anslutning till bebyggelsen.

Platsbesöket visar att Gunsta saknar vardagsnära möjligheter till fysisk aktivitet trots ett växande antal boende. Funbo IF:s fotbollsanläggning fungerar för föreningsverksamhet, men saknar konstgräs och därmed möjlighet till året-runt-användning. Inom själva Gunstaområdet finns inga fotbollsplaner, allaktivitetsytor, utegym eller belysta motionsspår. Det innebär att fysisk aktivitet i hög grad förutsätter resor till andra orter.

Utvecklingsbehovet i Gunsta handlar främst om att bygga upp en grundstruktur för vardagsnära rörelse i takt med områdets utbyggnad.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- planera in en allaktivitetsyta i bostadsområdet

- utreda behov av en 7-spelskonstgräsplan i anslutning till bebyggelsen
- se över möjligheten att stödja konstgräs vid Funbo IF:s anläggning
- säkerställa att framtida skola kompletteras med idrottshall och utemiljöer för fysisk aktivitet
- skapa tydliga stråk mellan bostäder, skola och aktivitetsytor

Sammanfattningsvis är Gunsta en ort med begränsat utbud i nuläget och behov av att tidigt integrera idrotts- och rörelseytor i den fortsatta planeringen.

Länna

Länna är en mindre ort där skolområdet utgör den huvudsakliga platsen för fysisk aktivitet. I orten finns Länna skola med en stor skolgård, en hockeyrink i anslutning till skolan samt en klubblokal för den lokala orienteringsklubben. Utanför skolområdet finns få etablerade miljöer för fysisk aktivitet.

Platsbesöket visar att skolområdet har ytor och funktioner som kan utvecklas vidare, men att befintliga miljöer är begränsade i funktion och sammanhang. Hockeyrinken är en resurs för vinteraktivitet men saknar kylslingor och är därmed väderberoende. Sargen behöver utvecklas och det saknas belysning och vistelseytor i anslutning till anläggningen. Orienteringsklubbens lokal är en viktig resurs för föreningslivet, men kopplingen mellan klubblokalen, skolgården och hockeyplanen är svag. Utanför skolområdet saknas i huvudsak utegym, motionsspår och spontana aktivitetsytor.

Utvecklingsbehovet i Länna handlar främst om att stärka skolområdet som lokal aktivitetsnod och att bättre ta tillvara samnyttjandet mellan skola och föreningsliv.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utveckla skolområdet som sammanhållen rörelsemiljö
- förbättra hockeyrinkens funktion och komplettera med belysning och vistelseytor
- stärka kopplingen mellan skola, hockeyrink och orienteringsklubbens lokal
- pröva enklare kompletteringar som utegym eller andra närmiljöbaserade aktivitetsytor

Sammanfattningsvis har Länna ett begränsat utbud men en tydlig kärna för fortsatt utveckling genom skolområdet och den lokala föreningsmiljön.

Almunge

Almunge har ett relativt brett utbud av idrotts- och fritidsanläggningar med både kommunala och föreningsdrivna inslag. I Almunge finns Gullhagens IP med 11- och 7-spelsnaturgräsplaner, Almunge skola med sporthall, mindre simhall och inomhusgym, en skolgård med grusplan och belysning samt ett belyst motionsspår. Det saknas utomhusgym och mer moderna öppna aktivitetsytor för spontan fysisk aktivitet.

Platsbesöket visar att anläggningsstrukturen i huvudsak fungerar, men att flera miljöer är begränsade i funktion, tillgänglighet eller säsonganvändning. Gullhagens IP fungerar för organiserad fotboll under säsong, men saknar konstgräs och därmed möjlighet till åretruntspel. Sporthallen används för skolans verksamhet och föreningsidrott, men saknar läktare. Simhallen fyller en lokal funktion men har begränsad kapacitet. Inomhusgymmet är föreningsdrivet och tillgängligt för medlemmar, vilket begränsar användningen som allmän folkhälsoresurs. Skolgårdens grusplan ger viss aktivitetsmöjlighet men har begränsad variation.

Utvecklingsbehovet i Almunge handlar främst om att bredda användningen av befintliga anläggningar och komplettera med mer öppna och tillgängliga miljöer.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utreda behov och möjlighet till konstgräs vid Gullhagens IP
- pröva möjligheten att komplettera sporthallen med läktare
- utveckla skolans utemiljö till en mer varierad aktivitetsyta
- undersöka utomhusgym eller andra öppna rörelseytor som komplement till inomhusgymmet
- stärka kopplingen mellan skola, idrottsplats och motionsspår

Sammanfattningsvis har Almunge ett fungerande grundutbud, men behov av kompletteringar som ökar tillgänglighet, variation och användning över året.

Knutby

Knutby har ett omfattande utbud av idrotts- och fritidsanläggningar med både föreningsägda och kommunala resurser. I orten finns en föreningsägd fotbollsanläggning med belyst 11-spelsnaturgräsplan, omklädningsrum, utegym, lekplats, elljusspår och en mindre träningshall. Vid Knutby skola finns en sporthall med fulla mått och läktare samt flera skolgårdsytor för fysisk aktivitet.

Platsbesöket visar att orten har en väl utbyggd struktur för både organiserad idrott och spontan aktivitet. Fotbollsanläggningen fungerar för flera typer av verksamhet och kombinerar plan, närmiljö och kompletterande funktioner. Sporthallen vid skolan har en standard som möjliggör både skolans användning och föreningsverksamhet. Skolans utemiljö har flera aktivitetsytor, men de präglas till stor del av äldre och enklare lösningar. Basketytan ligger på asfalt, 5-spelsplanen i gräs är enkel och träsargsplanen saknar modernare kvaliteter som bättre underlag, belysning och vistelseytor.

Utvecklingsbehovet i Knutby handlar främst om modernisering och kvalitetshöjning i skolans utemiljöer, snarare än om nyetablering.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- modernisera skolans utemiljöer
- uppgradera basketytor och bollplaner
- utveckla träsargsplanen med bättre underlag, belysning och vistelseytor
- stärka kopplingen mellan skola och föreningsägda anläggningar
- bygga vidare på föreningslivets roll för att bredda tillgången till spontan fysisk aktivitet

Sammanfattningsvis har Knutby ett brett anläggningsutbud och behov som i första hand rör modernisering, kvalitet och bättre samband mellan olika miljöer.

Områdesbeskrivning

Gunsta, Länna, Almunge och Knutby utgör en östlig del av kommunens landsbygd med varierande förutsättningar. Området rymmer både tillväxtnära delar, särskilt kring Gunsta, och mer etablerade orter med stabilare struktur, som Almunge och Knutby. Det innebär att serviceområdet innehåller både expansiva och mer traditionella landsbygdsförhållanden.

Befolkningsprognosen för Funbobygden, Almungebygden och Knutbybygden visar en måttlig ökning fram till 2029. Antalet barn och unga väntas öka tydligare än befolkningen totalt, samtidigt som även gruppen 65 år och äldre ökar. Det innebär ett fortsatt behov av både ytor för organiserad barn- och ungdomsidrott och tillgängliga lågröskelmiljöer för vardagsmotion och rekreation.

LOK-statistiken visar variationer inom området. Delarna kring Gunsta, Funbo och Länna har ett deltagande som ligger över kommunens genomsnitt, medan Almunge och Knutby ligger lägre. Det tyder på att tillgänglighet, avstånd, anläggningsutbud och lokala strukturer påverkar deltagandet i olika delar av serviceområdet.

Sammantaget är Gunsta–Länna–Almunge–Knutby ett område där nuvarande anläggningsstruktur är ojämnt fördelad i relation till befolkningsutvecklingen. Gunsta och Länna har större behov av att bygga upp eller stärka grundläggande lokala rörelsemiljöer, medan Almunge och Knutby i högre grad behöver komplettera, modernisera och utveckla befintliga strukturer. Inriktningen bör därför vara att planera tidigt i tillväxtområden, stärka skol- och närmiljöer samt minska beroendet av resor till andra orter för vardagsnära fysisk aktivitet.

Storvreta – Vattholma – Skyttorp

Storvreta

Storvreta är en stor ort utanför Uppsala med ett brett utbud av idrotts- och fritidsanläggningar. Orten har flera idrottshallar och två tydliga idrottsområden: Ärentunaskolan och Skogsvallens idrottsplats. Vid Ärentunaskolan finns 11-spelskonstgräsplan, basebollplan, beachvolleyplan och linjerade gräsytor för fotboll. Vid Skogsvallen finns flera fotbollsplaner, omklädningsrum, kansli med café, lokaler för andra idrotter, tennisplan, boulebanor, skidskytteanläggning med konstsnö, pumtrack, mountainbikeområde och belysta löparspår. I orten finns även utegym och motionsspår.

Platsbesöket visar att Storvreta har ett omfattande och mångsidigt anläggningsutbud. Området vid Ärentunaskolan fungerar som en viktig nod för skol- och föreningsidrott. Samtidigt finns vissa spontanytor, särskilt basketytan, som håller låg standard och har begränsad funktion. Skogsvallen fungerar som ett sammanhållet idrottsområde med flera olika anläggningar och verksamheter samlade på en plats.

Utvecklingsbehovet i Storvreta handlar främst om kvalitet och samband inom befintlig struktur, snarare än om brist på anläggningar. Särskilt skolområdet har potential att kompletteras med mer sammanhängande ytor för spontan aktivitet.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utveckla området vid Ärentunaskolan med mer sammanhängande spontanytor
- uppgradera basketytan och andra enklare aktivitetsytor
- stärka användningen av skolnära ytor även utanför skoltid
- säkra långsiktig funktion och samordning inom Skogsvallen
- förbättra kopplingarna mellan idrottsområden och motionsstråk

Sammanfattningsvis har Storvreta ett brett anläggningsutbud med behov som främst rör kvalitet, modernisering och tydligare samband mellan olika miljöer.

Vattholma

Vattholma har ett omfattande utbud av anläggningar för organiserad idrott, främst kopplat till Änglavallen, Vattholma IF:s ytor, skolan och motionsspåret. I orten finns en kommunal idrottsplats med gräs- och grusplan för 11-spel, ytterligare gräsplaner på arrenderad mark, hästsportanläggning, fullstor sporthall med läktare, belyst 7-spels grusplan samt motionsspår med utegym.

Platsbesöket visar att orten har god kapacitet för organiserad idrott, särskilt inom fotboll och inomhusidrott. Samtidigt saknas konstgräs, vilket begränsar möjligheten till åretruntverksamhet. De kompletterande gräsytorerna stärker kapaciteten men är säsongsberoende. Skolans sporthall fungerar väl, medan skolgårdarna i huvudsak är enkelt utformade och ger begränsade möjligheter till spontan aktivitet utanför skoltid. Motionsspåret är en viktig resurs, men utegymmet är äldre och i behov av utveckling.

Utvecklingsbehovet i Vattholma handlar främst om att komplettera det starka föreningsutbudet med bättre förutsättningar för spontan och vardagsnära fysisk aktivitet.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utreda konstgräs vid Änglavallen
- utveckla skolornas utemiljöer till mer varierade aktivitetsytor
- komplettera skolgårdarna med allaktivitetsytor och vistelsemiljöer
- modernisera utegymmet vid motionsspåret
- stärka sambanden mellan skola, sporthall, idrottsplats och motionsspår

Sammanfattningsvis har Vattholma en stark struktur för organiserad idrott, men behov av kompletteringar för att bredda tillgången till vardagsnära rörelse.

Skyttorp

Skyttorp har ett mindre men tydligt anläggningsutbud kopplat till idrottsplatsen, skolan och elljusspåret. I orten finns två 11-spelsplaner i gräs, en grusplan, omklädningsrum, förråd, belyst elljusspår, en mindre idrottshall och enklare aktivitetsytor vid skolan.

Platsbesöket visar att idrottsplatsen är välskött och fungerar för föreningsverksamhet. Elljusspåret är en viktig resurs för vardagsmotion. Skolans idrottshall har begränsad storlek och lämpar sig inte för vissa idrotter eller matchspel. Skolgården har en enkel utformning och saknar tydliga ytor som fungerar som lokal mötesplats för spontan aktivitet utanför skoltid.

Utvecklingsbehovet i Skyttorp handlar främst om att stärka skolområdet som lokal aktivitetsnod och att komplettera det befintliga utbudet med fler vardagsnära funktioner.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utveckla skolans utemiljö till en mer användbar aktivitetsyta
- skapa vistelseytor i anslutning till skolgården
- komplettera aktivitetsytor för bredare användning utanför skoltid
- stärka kopplingen mellan skola, idrottsplats och elljusspår
- bygga vidare på idrottsplatsen som bas för organiserad idrott

Sammanfattningsvis har Skyttorp fungerande anläggningar för fotboll och vardagsmotion, men behov av att stärka skolområdet som lokal mötesplats för rörelse.

Områdesbeskrivning

Storvreta, Vattholma och Skyttorp utgör tillsammans ett av kommunens starkare landsbygdsstråk när det gäller befolkningsunderlag, föreningsliv och idrottsdeltagande. Storvreta fungerar som huvudnod med ett brett utbud och hög kapacitet, medan Vattholma och Skyttorp har mer småskaliga men lokalt viktiga funktioner.

Området har goda kommunikationer med Uppsala stad och rymmer både tätortsnära struktur och mer traditionell landsbygd. Det innebär att orterna har olika roller inom samma geografiska område.

Befolkningsunderlaget är relativt starkt jämfört med andra landsbygdsområden. Antalet barn och unga är högt, särskilt i Stolvreta, samtidigt som gruppen 65 år och äldre ökar. Det innebär fortsatt efterfrågan på både organiserad barn- och ungdomsidrott och tillgängliga miljöer för vardagsmotion och rekreation.

LOK-statistiken visar ett högt deltagande i organiserad idrott i hela området. Stolvreta och Vattholma ligger på en hög nivå, medan Skyttorp ligger lägre men fortfarande över kommunens genomsnitt. Könsskillnaderna är små. Det pekar på starka lokala strukturer, men också på skillnader i utbud och funktion mellan orterna.

Sammantaget är Stolvreta–Vattholma–Skyttorp ett område med hög aktivitet och relativt stark anläggningsstruktur. Utvecklingsbehoven handlar främst om att säkra kapacitet och kvalitet i Stolvreta samt att stärka vardagsnära rörelsemiljöer i Vattholma och Skyttorp. Inriktningen bör vara att kombinera huvudnodens kapacitet med goda lokala förutsättningar i de mindre orterna.

Gåvsta – Stavby – Tuna

Gåvsta

Gåvsta är en prioriterad tätort i Uppsala kommuns översiktsplan och fungerar som lokal nod i den nordöstra delen av kommunen. Orten har relativ närhet till Uppsala stad och ett samlat utbud av service, skola och idrottsmiljöer. I Gåvsta finns skola med skolgårdsmiljöer, en grusfotbollsplan i anslutning till skolan, en fullstor idrottshall samt en separat fotbollsanläggning med två 11-spelsplaner, två 7-spelsplaner, en 5-spelsplan, omklädningsrum, kiosk och föreningsbyggnad.

Platsbesöket visar att Gåvsta har ett relativt starkt grundutbud för både skolidrott och organiserad fotboll. Hall 2000 utgör en viktig resurs för inomhusidrott. Fotbollsanläggningen är välkött och har god kapacitet, men ligger på visst avstånd från bostadsområdena. Det innebär att barn i praktiken inte kan ta sig dit själva, vilket begränsar den vardagsnära tillgängligheten till organiserad idrott och spontan användning. Skolorområdet har, likt många andra orter, potential att utvecklas vidare som vardagsnära rörelsemiljö.

Utvecklingsbehovet i Gåvsta handlar främst om att stärka den skolnära och vardagsnära tillgången till fysisk aktivitet, snarare än att bygga upp nya större anläggningar.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utveckla skolgårdsmiljön till en mer varierad och användbar rörelsemiljö
- stärka kopplingen mellan skola, idrottshall och övriga aktivitetsytor
- beakta avståndet mellan bostadsområden och fotbollsanläggningen i fortsatt planering
- säkerställa att den starka anläggningsstrukturen också fungerar för vardagsnära rörelse

Sammanfattningsvis har Gåvsta ett förhållandevis starkt anläggningsutbud, men behov av att stärka de delar som ligger närmast barn och ungas vardag.

Stavby

Stavby är en servicenod i Uppsala kommuns översiktsplan och har en småskalig struktur för fysisk aktivitet. I orten finns en mindre aktivitetsyta och en mindre gräsfootbollsplan. Skolan saknar idrottshall och orten har inte heller någon egen idrottsplats för fotboll.

Platsbesöket visar att utbudet är begränsat både i omfattning och variation. De ytor som finns fyller en lokal funktion, men ger inte förutsättningar för ett bredare eller mer sammanhållet utbud av fysisk aktivitet. Avsaknaden av idrottshall och idrottsplats innebär att möjligheterna till organiserad idrott och samnyttjande är begränsade.

Utvecklingsbehovet i Stavby handlar främst om att säkra grundläggande möjligheter till vardagsnära fysisk aktivitet och att stärka de miljöer som redan finns.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- utveckla den befintliga aktivitetsytan så att den får bredare användning
- förbättra kvaliteten i den mindre fotbollsytan
- stärka skolnära och bostadsnära miljöer för spontan rörelse
- arbeta med mindre, platsanpassade åtgärder snarare än större anläggningslösningar

Sammanfattningsvis har Stavby ett begränsat lokalt utbud och behov av enklare åtgärder som stärker närmiljöns funktion för vardagsrörelse.

Tuna

Tuna är en servicenod i Uppsala kommuns översiktsplan och har en lokal funktion i det nordöstra landsbygdsområdet. I orten finns en mindre asfalterad aktivitetsyta i gott skick samt en grusfootbollsplan som drivs av förening. Det finns ingen egen idrottsplats för fotboll, och barn från orten åker i stället till Alunda eller Rasbo för organiserat fotbollsspel.

Platsbesöket visar att Tuna har ett begränsat men fungerande utbud för enklare vardagsaktivitet. Den asfalterade aktivitetsytan fyller en viktig funktion i närmiljön, men är liten. Grusfootbollsplanen ger viss möjlighet till lokal användning, men orten saknar en tydligare idrottsstruktur för organiserad verksamhet. Avsaknaden av egen idrottsplats innebär att barn och unga blir beroende av resor till andra orter för återkommande föreningsidrott.

Utvecklingsbehovet i Tuna handlar främst om att stärka den lokala vardagsnära tillgången till fysisk aktivitet och minska beroendet av andra orter för grundläggande rörelsemöjligheter.

Utvecklingsinriktningen bör vara att:

- bevara och utveckla den befintliga aktivitetsytan
- stärka funktionen i den föreningsdrivna grusfootbollsplanen
- utveckla enklare närmiljöbaserade ytor för spontan aktivitet
- prioritera åtgärder som stärker barns och ungas möjligheter till rörelse i den egna orten

Sammanfattningsvis har Tuna ett litet men användbart grundutbud, men behov av att stärka närmiljöns funktion för vardagsrörelse och lågröskelaktivitet.

Områdesbeskrivning

Gävsta, Stavby och Tuna utgör tillsammans ett nordöstra serviceområde i Uppsala kommun med tydlig landsbygdskaraktär. Gävsta är den tydligaste noden med skola,

idrottshall och relativt stark anläggningsstruktur, medan Stavby och Tuna har mer begränsade funktioner och främst fyller lokala behov.

Befolkningsprognosen för Södra och Norra Rasbobygden visar en måttlig ökning fram till 2029. Antalet barn och unga väntas öka något, samtidigt som gruppen 65 år och äldre ökar tydligare. Det innebär ett fortsatt behov av grundläggande idrotts- och fritidsmiljöer för flera målgrupper.

LOK-statistiken visar att deltagandet i organiserad idrott ligger över kommunens genomsnitt men under nivåerna i flera av kommunens starkaste idrottsnoder. Könsskillnaderna är små, vilket tyder på att utmaningarna främst handlar om det totala deltagandet och om lokala förutsättningar för att delta.

Sammantaget är Gåvsta–Stavby–Tuna ett mindre men stabilt landsbygdsområde med ett begränsat men viktigt idrotts- och fritidsutbud. Områdets miljöer fyller främst en lokal vardagsfunktion, där skolnära ytor och mindre aktivitetsmiljöer har stor betydelse, särskilt för barn, unga och äldre. Inriktningen bör därför vara att stärka skolnära miljöer och andra vardagsnära aktivitetsytor, säkerställa god standard i befintliga miljöer samt förbättra tillgänglighet och användbarhet för flera målgrupper.

Bilaga 2 – Dialogunderlag för lokal prioritering av mindre åtgärder

Syfte och inriktning

Bilagan beskriver ett möjligt dialogstöd för lokal prioritering av mindre rörelsefrämjande åtgärder på landsbygden. Syftet är att komplettera landsbygdsanalysen med lokalt förankrade perspektiv i de fall där kommunen behöver ett närmare underlag för att bedöma behov i skolnära, vardagsnära och platsbundna miljöer.

Dialogstödet är inte avsett att ersätta kommunens ordinarie planerings- och prioriteringsprocesser, utan att fungera som ett komplement till det arbete som beskrivs i rapportens huvudkapitel om genomförande, prioritering och kompletterande arbetsätt.

Inriktning

Dialogstödet kan användas när kommunen vill få en tydligare bild av vilka mindre åtgärder som upplevs som mest angelägna i en viss ort eller miljö. Det är särskilt relevant i frågor som rör:

- skolgårdar och skolnära aktivitetsytor
- mindre spontanytor och vardagsnära rörelsemiljöer
- gångstråk, vistelseytor och enklare motionsmiljöer
- åtgärder som stärker tillgänglighet, trygghet och lokal användbarhet

Tyngdpunkten ligger därmed på sådana behov som inte nödvändigtvis hanteras genom större strategiska investeringar, men som ändå kan ha stor betydelse för fysisk aktivitet i vardagen.

Målgrupper

Dialogstödet utgår från tre målgrupper, barn och unga, föreningsliv och äldre.

Dessa grupper använder ortens miljöer på olika sätt och bidrar därför med olika perspektiv på behov, funktion och användning. Tillsammans kan de ge ett bredare underlag för lokal prioritering.

Genomförande

Dialogen kan genomföras i enkel form och anpassas efter ortens storlek, förutsättningar och aktuella frågeställningar.

För skolor kan dialogen exempelvis utformas som en workshop eller enkel enkät där elever får identifiera vilka funktioner eller miljöer som bäst skulle stärka rörelse och aktivitet i anslutning till skolan.

För föreningslivet kan dialogen genomföras genom samtal eller möte med lokala föreningar, med fokus på vilka mindre åtgärder som skulle förbättra nyttjandet av befintliga miljöer, stärka samnyttjande eller bidra till ökad fysisk aktivitet i orten.

För äldre kan dialogen ske i samverkan med exempelvis PRO, SPF eller äldreförvaltningen, med fokus på tillgänglighet, vardagsmotion och sociala miljöer som stödjer rörelse.

Resultat och användning

Resultatet av dialogen bör sammanställas i ett enkelt lokalt underlag som visar:

- vilka åtgärder som prioriteras
- vilka platser som berörs

- vilka målgrupper som berörs

Underlaget kan därefter användas som stöd i kommunens fortsatta planering, exempelvis vid prioritering av mindre utvecklingsåtgärder, samordning mellan förvaltningar eller som komplement i arbetet med lokalförsörjningsplanen.

Dialogstödet är därmed ett verktyg för att fånga platsbundna behov, inte en separat beslutsmodell.

Pilotområde: Järlåsa

Som ett första steg kan dialogstödet prövas i Järlåsa. Orten är lämplig som pilot eftersom den har:

- ett aktivt föreningsliv
- en skola som fungerar som lokal mötesplats
- befintliga miljöer med utvecklingspotential
- behov av kompletterande åtgärder för vardagsnära fysisk aktivitet

Syftet med en pilot i Järlåsa är att pröva arbetssättet i praktiken, bedöma vilken typ av underlag det ger och skapa erfarenheter inför eventuell användning i andra orter.

Fortsatt användning

Erfarenheterna från en pilot kan användas för att utveckla arbetssättet vidare och för att bedöma i vilka orter eller typer av frågor dialogstödet är mest relevant. Det kan därefter användas selektivt, där behovet av lokal prioritering är särskilt tydligt.

Dialogstödet bör alltså ses som ett av flera möjliga verktyg inom ramen för kommunens bredare arbete med utveckling av idrotts- och fritidsmiljöer på landsbygden.

Sammanfattande bedömning

Detta dialogstöd kan bidra till att synliggöra lokala behov som annars riskerar att få begränsat genomslag i den ordinarie planeringen, särskilt när det gäller mindre, skolnära eller vardagsnära åtgärder. Rätt använt kan det stärka den lokala förankringen utan att ersätta de övergripande prioriteringar som behöver göras inom kommunens ordinarie styrning och planering.